

talac može saznati sve što je potrebno znati o psalmima (ime, redni brojevi, stvaranje psalama, vrijeme sastava psalma, gradnja psalama, povijest tumačenja psalama i dr.) i *Glavni dio*, s devet rimskih brojeva (I do IX), u kojem autor ukratko tumači svaki psalam. U tom glavnom dijelu autor ne slijedi psalme kako se oni nižu u Bibliji, od 1. do 150., nego je psalme — kako to danas čine svi egzegeti — podijelio ovako: I. himni ili hvalospjevi (17—44), II. zahvalnice (45—62), III. tužbalice (63—114), IV. psalmi pouzdanja (115—122), V. psalmi Jahve-kralja (123—128), VI. kraljevski psalmi (129—148), VII. psalmi Siona (149—158), VIII. psalmi liturgije vjernoosti Jahvi (159—166) i IX. mudrosni psalmi (167—192). U svakom dijelu Tomić još posebno obrađuje, istina sasvim kratko, neka pitanja vezana uz određenu vrstu psalama, kao životni smještaj («Sitz im Leben», kako ga egzegeti zovu njemačkim jezikom), gradnju i dr. Istina, to autor čini neujednačeno: negdje tumači samo životni smještaj i gradnju psalma (kao npr. kod himana ili hvalospjeva, str. 17—18), a negdje (kao npr. kod tužbalica, str. 63 sl.) i podjelu, karakteristike, okolnosti i narav patnji u Izraelu; teološka misao u psalmima, a negdje (kod brojeva IV, V, VII i VIII) premalo ili čak ništa ne kaže općenito o tim psalmima, nego odmah prelazi na tumačenje pojedinih psalama.

Knjiga se ne može čitati najednput, od prve do zadnje stranice po redu. To bi čitaoca previše umaralo i ne bi, konačno, ničemu vodilo, ne bi postiglo onaj cilj koji je sam pisac želio postići. Knjigu je naime pisac namijenio onima koji mole Časoslov naroda Božjega, i u toj uzvišenoj molitvi neprestano mole upravo psalme. Pisac želi ovim kratkim tumačenjima psalama svim moliteljima Časoslova pomoći da bolje i dublje shvate molitveni sadržaj psalama. Ova knjiga ima stoga biti pomagalo za bolje i učinkovitije moljenje Časoslova. Zato pisac ostavlja po strani sve što ne bi tome cilju koristilo. Stoga se on uopće ne upu-

šta u inače složena pitanja tekstualne, literarne i povijesne kritike, što bi za znanstvenu obradu psalama bilo neophodno potrebno učiniti. Pisac želi molitelju Časoslova pružiti *praktičan*, i to kratak — gotovo skiciran — komentar psalama. U tome je uspio i za to su mu molitelji Časoslova veoma zahvalni. On je naime proniknuo u dubine biblijske poruke, ovladao je biblijskim gradivom. Istina, čitalac knjige, molitelj Časoslova, želio bi da neki psalmi budu nešto opširniji i biblijsko-teološki dublje protumačeni. Pisac često pokušava psalme povezati s porukom ostalih biblijskih pisaca, osobito proroka (Izaije, Jeremije i Ezekijela), što je vrlo pohvalno. Koji put, ali previše rijetko, pisac pokušava u tumačenje psalma unijeti i mišljenje pokojeg kršćanskog Oca (kao npr. za Ps 96 na str. 126). Onome koji čita Časoslov trebalo bi za dublje razumijevanje psalama češće navoditi tumačenja Otaca. Tako bi čitanje psalama bilo teološki bogatije.

U knjizi ima, na žalost, mnogo pogrešaka, uglavnom tiskarskih. Budući da piščev stil na nekim mjestima postaje težak (neobičan poredak riječi, nelogične interpunkcije), čitalac se mora pri čitanju komentara više naprezati nego bi to bilo potrebno.

Knjiga ovakve naravi našoj je čitalačkoj publici, osobito svećenicima, i više nego dobro došla: ona je već bila neophodno potrebna. Zato zahvaljujemo ocu Tomiću što se potrudio i svećenicima pružio u ovoj svojoj knjizi kratko ali izvrsno tumačenje psalama.

Adalbert Rebić

Jean Guittou, PAVAO VI I SVETA GODINA. Put k obnovi i pomirenju. Preveo Radovan Grgec. Izd. HKD Sv. Ćirila i Metoda. Zagreb 1975.

Nemoguće je apstrahirati mišljenje od životnog uvjerenja čovjeka. Inače mišljenje postaje umjetno, neozbiljno, zaustavlja se na izmišljenom kraju i tako postaje lakoumna igra ljudi ugrađenih u preživjele sisteme. Nesklone prilike za teologiju

prisiljavaju da se bude intelektualno do kraja pošten.

Velikog kršćanskog pisca i filozofa, autora ove knjige, krivo bi bilo proglasiti samo filozofom a da on ujedno, barem zbog svog uvjerenja, ne bude i teolog. On se uostalom i sam našao na tim raskrižjima. U ovom dragocjenom djelcu želi »osvježiti i obnoviti značenje nekih riječi«, kao što su Sveta godina te čistoća, pokora, oprost, Koncil, pomirenje i dr. Te pojmove želi ne samo pročititi nego i uzdići i produbiti. On pokušava razmišljati nad tim vjerskim, crkvenim i teološkim pojmovima. Ne samo teoretski razmišljati nego ih razglabati iz vjere. On u tom smislu postavlja načelo »da se u pismenom izrazu ograničuje samo na ono što je iskusio«. On dakle razmišlja nad vjerom razumom prosvjetljenim vjerom. A to je eminentno teološki posao. Tome čak ne smeta ni uvođenje lika Pavla VI. u razmišljanje. Utjecaj ovog pape na shvaćanje Svete godine postaje samo novo iskustvo koje daje određenu fizionomiju pojmovima o kojima se radi.

U svoje refleksije Guitton je ugradio Sveto pismo, bogatu crkvenu i teološku baštinu stoljeća, te svoja iskustva. Sve je to dano sintetički proizvedeno i iskristalizirano, tako da odiše jednostavnošću i svježinom. Baš ta jednostavnost može prevariti da se učini kao da je knjiga pisana olako i amaterski. Opasno ju je zato pročitati samo jednom. Jer tek ponnim čitanjem otkrivamo kako je svaka rečenica nabijena dubokim dohvatima razuma i kako odiše svježinom dijaloškog duha i ekumenskog pomirenja.

Tri glavna usmjerenja knjige kao da podižu pogled. U »ishodištima« pisac razmišlja nad temeljima Svete godine. U »produbljenjima« raščićava putove i horizonte. Temeljni pojmovi su tu obraćenje, pomirenje, posvećenje i zadovoljština. Sve su to pojmovi koji silom događaja postaju nezaobilazni i sposobni pokrenuti vjernika prema budućnosti. U »perspektivama« Guitton je proroč-

ki usmjeren naprijed. Tu je on dramatičan, ali i optimistički prekaljen.

Možda nas ovo malo djelce nauči kako teologiju ne odvojiti od stvarnosti, kako joj ne oduzeti čar trenutne dramatičnosti i kako je ne osakati odrezavši joj mogućnost proročke vizije. Sve je to ovdje dano bez suhoparnih natezanja i ustajale umišljenosti. Ono nosi na sebi biljeg nečeg osloboditeljskog, ali u isti mah i razumski duboko ozbiljnog. Izgleda da je ljudska misao najdublja kad se približi jednostavnosti ljudske svagdanje egzistencije, kad uspije do te mjere apstrahirati da se nađe u svom čistom ishodištu, u jedinstvenosti egzistencije. Guittonova knjiga je svakako doživljaj koji obogaćuje i pokreće.

T. Ivančić

Dionysius Lasić ofm, DE VITA ET OPERIBUS S. IACOBI DE MAR-CHIA, Studium et recensio quorundam textuum, Ed. Biblioteca Franciscana, Falconara M. (Ancona), 1974, p. 1—471.

Vrlo opsežna i nadasve zanimljiva povijesna studija o životu i djelima talijanskog franjevca Jakova Markijskog (1394—1476), vikara bosanskih franjevaca (1435—1438), ustrajnog misionara i oduševljenog propovjednika u našim krajevima.

Rad o Dioniziju Lasiću zaslužuje svaku pohvalu sa stanovišta diplomatsko-historijske kritike. Njegovo djelo predstavlja vrlo uspješnu sintezu dosadašnjih biografsko-historiografskih istraživanja L. Waddinga, T. Somiglija, G. Casellija, M. Sgattonija, D. Mandića i drugih.

Fra Jakov Markijski odlikovao se svetošću života, bio je velik pokornik, vrlo dinamičan i neumoran radnik, naobražen teolog i glasovit propovjednik. Ostavio je dosta tragova i u našoj hrvatskoj religioznoj prošlosti.

Početakom 1432. godine propovijeda u Dubrovniku, a 1. travnja iste godine odlazi u Bosnu kao pohoditelj (vizitator) franjevačkih samostana. Od studenoga te iste godine